

Bespreekbaar maken van Homoseksualiteit in eigen kring

Een handreiking voor allochtone vrijwilligersorganisaties

Colofon

Auteur: Hammadi Eddehbia

Redactie: Rénie van der Putte

© ACB Kenniscentrum, december 2010

Inleiding

In veel allochtone gemeenschappen is homoseksualiteit iets waar men liever niet aan denkt en helemaal niet over spreekt. Dat er in de familie misschien wel iemand met homoseksuele gevoelens rondloopt is voor velen volstrekt ondenkbaar. Voor anderen bestaat het eenvoudig niet.

Een kijkje op de internetsite Maroc.nl leert dat homoseksualiteit een belangrijk gespreksonderwerp is, vooral bij niet-westerse jongeren die zoeken naar of worstelen met hun eigen (homo)seksuele identiteit. De meesten geven aan dat ze zich niet geaccepteerd en niet begrepen voelen. Wanneer zij en hun oudere lotgenoten openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens leidt dat vrijwel altijd tot conflicten binnen hun sociale omgeving. Dit kan zelfs uitsluiting uit de familie en de gemeenschap tot gevolg hebben.

Degenen die zich niet als homo of lesbienne bekend (durven) maken, zien zich vaak gedwongen een dubbelleven te leiden en kampen dikwijls met identiteitsproblemen. In alle gevallen lijkt de strijd die jongeren met zichzelf voeren tot psychische klachten te leiden. Allochtone homo's en lesbiennes kunnen in essentie niet zijn wie ze zouden willen zijn.

Allochtonen met homoseksuele gevoelens krijgen de laatste jaren zowel in beleid als in de publieke discussie volop aandacht. Terecht, omdat veel (verborgen) allochtone homo's en lesbiennes moeite hebben met het uiten van hun gevoelens en nauwelijks durven uitkomen voor hun seksuele geaardheid.

Dit heeft consequenties voor de ontwikkeling en beleving van de eigen identiteit.

Daarnaast kenmerkt de publieke discussie in Nederland zich de laatste tien jaar steeds meer door verharding en intolerantie tegenover allochtone doelgroepen, mede vanwege de vaak negatieve houding van deze groepen tegenover homoseksualiteit.

Bespreekbaar maken – waarom?

Veel mensen vragen zich af of het nodig is om homoseksualiteit bespreekbaar te maken binnen de allochtone doelgroepen. De meeste Marokkanen en Turken bijvoorbeeld zijn op basis van hun culturele en religieuze opvattingen van mening dat homoseksualiteit verboden is en dat het een zonde is. Zij zullen het onnodig of onwenselijk vinden om (met elkaar) te praten over homoseksualiteit

Hierboven zijn meerdere argumenten te vinden om het thema homoseksualiteit juist wél binnen allochtone gemeenschappen aan de orde te stellen, het bespreekbaar te maken en het taboe dat daarop rust te doorbreken: conflicten met en uitsluiting uit de gemeenschap, leiden van een dubbelleven, identiteitsproblemen en psychische klachten.

Het aan de orde stellen van homoseksualiteit kan gebeuren door het organiseren van themabijeenkomsten, waarbij de aanwezigen, aan de hand van een inleiding of voorlichting en onder leiding van een deskundige gespreksleider, met elkaar in dialoog gaan.

De allochtone vrijwilligersorganisaties kunnen een grote bijdrage leveren aan het bespreken van homoseksualiteit en positief omgaan met allochtonen met homoseksuele gevoelens. De rol van allochtone vrijwilligersorganisaties is onontbeerlijk in het acceptatieproces van homoseksuelen zodanig dat zij zich ingesloten kunnen voelen en een volwaardige positie in de samenleving te kunnen innemen.

Bespreekbaar maken – door een externe deskundige

Gezien de complexiteit van het onderwerp, de gevoeligheid onder de doelgroep en de weerstand die het kan oproepen, is het het verstandigst dat de inhoudelijke kant van de bijeenkomst verzorgd wordt door een externe deskundige: iemand van buiten de eigen organisatie, een neutraal persoon, met kennis van zaken, en met ervaring in het leiden van een groepsgesprek over een moeilijk en gevoelig onderwerp.

Bespreekbaar maken – door de eigen organisatie

Om verschillende redenen kunnen allochtone vrijwilligersorganisaties er toch voor kiezen zélf de voorlichting te geven en het vervolggesprek te leiden.

Om hen hierbij te helpen is deze handreiking geschreven.

De handreiking

Een handreiking biedt ‘hulp, ondersteuning’, aldus Van Dale.

De handreiking *Bespreekbaar maken van homoseksualiteit* is dan ook een hulp- en ondersteuningsmiddel voor allochtone vrijwilligersorganisaties, om zelf een of meer themabijeenkomsten rondom homoseksualiteit te verzorgen voor de doelgroep c.q. de achterban. Dit document biedt daarvoor inhoudelijke en organisatorische handvatten.

Hierbij is uitgegaan van aanwezige deskundigheid op het gebied van voorlichting geven en (moeilijke) gesprekken leiden.

Deze handreiking bestaat uit twee delen, met in totaal vijf hoofdstukken.

Deel I DE VOORLICHTING

- A. Aandachtspunten voor de voorlichting
- B. Inhoud van de voorlichting
- C. Het verhaal van Khalid

Deel II OVERZICHT VAN INITIATIEVEN

- D. Overzicht van initiatieven voor hulp en steun aan homoseksuele allochtonen.

*Noot voor de lezer*In plaats van ‘voorlichting’ kan ook ‘themabijeenkomst’ gelezen worden.

Deel 1 DE VOORLICHTING

A. Aandachtspunten voor de voorlichting

Voorlichting

Voor allochtone vrijwilligersorganisaties is voorlichting een belangrijke activiteit om aandacht te kunnen geven aan verschillende onderwerpen.

Voorlichting is een hulpmiddel, geen doel op zich. Het vormt dan ook de eerste aanzet tot bewustwording. Het is een manier om mensen in staat te stellen stapsgewijs informatie en inzicht te krijgen over het geagendeerde thema.

Bespreikbaar maken van homoseksualiteit: direct of indirect?

Zoals eerder gemeld is het accepteren van seksualiteit en homoseksualiteit voor veel Marokkanen en Turken een moeizaam en gecompliceerd proces, waarin vele aspecten en facetten een rol spelen. Het is daarom belangrijk dat allochtone vrijwilligersorganisaties zelf kiezen op welke manier zij homoseksualiteit bespreikbaar willen maken bij de doelgroep.

De een zal kiezen voor een directe en openlijke aanpak waarbij homoseksualiteit het enige geagendeerde onderwerp is. Voor een andere doelgroep kan het verstandiger zijn het onderwerp via een omweg te benaderen. Vanuit gerelateerde, maar minder beladen thema's zoals opvoeding, relatie- en familieverbanden, religie en seksuele vorming kun je dan uitkomen bij het feitelijke onderwerp homoseksualiteit.

Van zowel allochtone vrijwilligersorganisaties als de eigen achterban vraagt het bespreken van homoseksualiteit verandering in denken en houding. Hiervoor is veel tijd nodig. Het is dan ook belangrijk dat de voorlichting niet tot één bijeenkomst beperkt blijft, maar dat die meerdere keren plaatsvindt, ook als het onderwerp via de directe weg aan de orde komt.

Werkwijze en voorwaarden

Het slagen van een (serie) voorlichting(en) over homoseksualiteit hangt van meerdere factoren af. Denk hierbij op inhoudelijk niveau onder andere aan de deskundigheid van de voorlichter en gespreksleider, en de afstemming van inhoud op de doelgroep, de keuze voor een directe of indirecte aanpak.

Denk daarnaast ook aan de voorbereiding en de organisatie: de grootte en samenstelling van de groep, de locatie, het tijdstip, de bekendmaking, de gespreksregels, enzovoort. De belangrijkste van deze factoren worden hier nu besproken.

- *De voorbereiding*

Voor aanvang van de voorlichtingsbijeenkomst(en) moet een aantal voorbereidingen getroffen worden, zoals:

- vaststellen van de doelgroep (zie ook verderop bij groepssamenstelling);
- vaststellen van het aantal bijeenkomsten;
- vaststellen en reserveren van de locatie; deze moet voor de doelgroep passend (vertrouwd en goed bereikbaar) zijn;
- vaststellen van de dag(en) en het tijdstip (passend bij de doelgroep);
- bekendmaken van de voorlichtingsbijeenkomst; doe dit ruim van tevoren en kort voor de dag zelf en gebruik vooral de mond-tot-mond reclame. Denk goed na over de naam van de bijeenkomst (directe / indirecte titel);
- reserveren en installeren van de benodigde apparatuur zoals laptop, beamer, tv, dvd-speler.

- *De doelgroep*

We raden aan om, zeker bij redelijk conservatieve gemeenschappen en bij ouderen, met gescheiden groepen te werken: mannen apart en vrouwen apart. Het verlaagt de drempel en vergroot de kans dat de deelnemers vrijuit durven spreken.

Het verdient verder de voorkeur om een mannelijke voorlichter voor de mannengroep in te zetten en voor de vrouwengroep een vrouw.

Jongeren kunnen over het algemeen wel in gemengde groepen en de sekse van de voorlichter speelt niet zo'n grote rol.¹ De organisatie kan er natuurlijk ook voor kiezen in de bijeenkomst zowel een man als een vrouw in te zetten; de een als voorlichter en de ander als gesprekleider.

- *Het aantal bijeenkomsten*

Een voorlichting is een hulpmiddel maar geen doel op zich. Het is een middel tot kennisoverdracht en bewustwording. Om dat laatste te bereiken – zeker waar het een onderwerp als homoseksualiteit betreft – zijn er doorgaans meerdere bijeenkomsten nodig.

Het is aan de allochtone vrijwilligersorganisatie zelf om in te schatten hoeveel bijeenkomsten er nodig zijn om het door hen vooraf vastgestelde doel te bereiken. Er kan ook voor gekozen worden vooralsnog één voorlichting te geven. Na verloop van tijd kan dan besloten worden een vervolgbijeenkomst te organiseren. (En later zo nodig nog een.)

Als voor de indirecte weg gevolgd wordt, waarbij langzaam via gerelateerde minder beladen thema's naar het uiteindelijk onderwerp toegewerkt wordt, dan zijn er vrijwel altijd meerdere bijeenkomsten / dagdelen nodig.

- *De duur van de bijeenkomst*

We gaan uit van een dagdeel per bijeenkomst.

Houd er rekening mee dat als er slechts één bijeenkomst gepland is, dat deze *minstens* 3 uur duurt. Bij een serie duren de dagdelen (minimaal) 2,5 uur.

Gezien de doelgroep en het (taboe)onderwerp is er relatief veel tijd nodig voor de inleiding, waarbij de aanwezigen 'warm' moeten worden gemaakt om zich open te stellen voor het thema.

¹ Voor streng religieuze groepen kan dit achter anders zijn.

Daarbij is het goed om specifiek aandacht te schenken aan de onderlinge relatie van de deelnemers, aan sociaal-culturele normen en waarden en groepsdruk, aan durven afwijken van de groep. Verder is het belangrijk om alle deelnemers de gelegenheid (lees: de tijd) te geven om te reageren, vragen te stellen, emoties te uiten, enzovoort. Dat kost tijd. Moedig hen vooral aan te reageren.

- *De gespreksregels*

Belangrijk dat is dat de volgende gespreksregels door iedereen in acht worden genomen:

- alles wat tijdens de voorlichting gezegd wordt, is vertrouwelijk en blijft dus 'binnenskamers';
- iedereen praat om de beurt, luistert naar elkaar en onderbreekt elkaar niet;
- iedereen is vrij om met elkaar in gesprek te gaan;
- iedereen respecteert de mening van de ander;
- niemand valt een ander aan.

Deze huisregels moeten duidelijk zijn voor de aanwezigen.

Noem ze aan begin van elke bijeenkomst.

- *De voorlichter en de gespreksleider*

In principe kunnen de rol van voorlichter en gespreksleider door één persoon worden vervuld. Het kan echter prettig zijn om met zijn tweeën 'voor de groep te staan'. Je kunt elkaar (onder)steunen en aanvullen. Samen sta je sterker; gezien de heftige reacties die het onderwerp kan oproepen is dat een veilig idee.

Zorg wel voor een duidelijke taakverdeling. En voor een gedegen voorbereiding. De voorlichter en de gespreksleider (al dan niet een en dezelfde persoon) moeten vaardig en deskundig zijn, om een beladen thema als homoseksualiteit, succesvol bespreekbaar te maken.

Op de volgende pagina staat een tabel met een overzicht van de noodzakelijke/gewenste vaardigheden en deskundigheid van de voorlichter en de gespreksleider.

Vaardigheid / deskundigheid	Voorlichter	Gespreksleider
Bekendheid en affiniteit met de doelgroep	++	++
Ervaring in het werken met groepen	+	++
Open en veilige sfeer kunnen creëren	++	++
Vertrouwen en respect van de deelnemers hebben of kunnen opwekken	++	++
De tijd in de gaten houden, structuur aanbrengen, focussen (zorgen dat er niet van het onderwerp afgeweken wordt)	+/-	++
Oog voor verschillende religieusculturele overtuigingen en belevenissen	++	++
Taalgebruik ² kunnen aanpassen aan de groep; vermijden van vakjargon	++	++
Houding en toon (formeel/informeel) kunnen aanpassen aan de groep	++	++
Weerstand en signalen oppakken en werkbaar maken	+	++
Deelnemers stimuleren hun mening te geven	+	++
Positieve interactie tussen de deelnemers stimuleren	+	++
Aandacht geven aan kritische uitspraken	+	++
Deelnemers opbouwend confronteren zonder oordeel of kritiek	+	++
Negatieve interactie tussen de deelnemers afremmen of ten positieve buigen	++	++
Kennis over homoseksualiteit	++	+/-
Kennis over homoseksualiteit in relatie tot allochtone gemeenschappen	++	+
Geen schaamte voelen over het onderwerp te praten	++	++
Voorlichtingsmateriaal aanpassen aan de groep	++	+
Theorie en praktijk op elkaar afstemmen	++	+
Een brug slaan tussen de deelnemers en de samenleving	++	++
Ervaringsdeskundige (zelf openlijk of verborgen homoseksueel en met allochtone achtergrond)	+/-	-

Toelichting: ++ = absoluut noodzakelijk +/- = gewenst
 + = nodig - = niet nodig

- *Aandachtspunten*

- Tot slot nog een aantal aandachtspunten voor het geven van de voorlichting over homoseksualiteit:
- Wees voorzichtig met het benadrukken van de optie 'uit de kast komen'.
 - Wees voorzichtig met het uiten van je eigen visie op en mening over homoseksualiteit; probeer je neutraal op te stellen.
 - Sta open voor afwijkende meningen; wees tegelijk duidelijk dat homoseksualiteit in alle culturen voorkomt.
 - Houd er rekening mee dat een individualistische benadering weinig effect kan hebben.³
 - Wees alert op loyaliteitskwesaties.
 - Heb aandacht voor de gevoelens achter de feiten.
 - Zorg voor een open en vertrouwelijke sfeer.
 - Heb aandacht voor non-verbale communicatie.
 - Oordeel en veroordeel niet en betrek de deelnemers bij de discussie over hun keuzes.

² Dit geldt zowel voor Nederlands als voor de moedertaal van de aanwezigen.

³ Allochtone culturen zijn bij uitstek groeps culturen waarbij de mening en wensen van het individu niet of minder tellen.

B. Inhoud van de voorlichting

Uit ervaring blijkt dat bij het bespreken van homoseksualiteit de schaamte- en zwijgcultuur dominant is. Het is daarom raadzaam om homoseksualiteit via een omweg te benaderen (de indirecte aanpak). Let wel: dit is niet noodzakelijk maar raadzaam.

Het is aan de organisatie, de voorlichter en de gespreksleider om vast te stellen welke weg de beste is. We behandelen hier nu achtereenvolgens de directe methode en de indirecte methode.

• *De directe methode*

We gaan uit van één bijeenkomst van een dagdeel. Daarin kan het volgende programma / stappenplan worden gehanteerd:

1. Begin met een 'casus'.
Neem bijvoorbeeld het verhaal van Khalid (zie bijlage 1) als uitgangspunt.
Lees het verhaal voor of vertel het na.
2. Vraag de aanwezigen om een eerste reactie;
 - Herkennen ze het?
 - Hebben ze zelf zo'n verhaal?
 - Wat vinden ze ervan?
 - Kennen ze iemand in hun directe omgeving (familie) die homoseksueel is? Hoe gaan ze daarmee om?
 - Etc.
3. Nu kunnen de stellingen gebruikt worden om de deelnemers te stimuleren hun mening met elkaar te delen en van elkaars verschillen te leren. Voorbeelden van te gebruiken stellingen:
 - Een homo is ook een mens.
 - Een homoseksuele man is minder 'erg' dan een lesbische vrouw.
 - Als iemand van mijn familie homoseksueel is, wil ik hem/haar nooit meer zien.
 - Mijn homoseksuele kind is altijd welkom in mijn huis.
 - Voor moeders ligt de zaak anders dan voor vaders.
 - Liever een homoseksuele zoon dan een criminele zoon.
 - Mijn kinderen / familieleden mogen van mij niet met homo's omgaan; straks worden ze het zelf ook nog.
 - Het kan me niet schelen of iemand homoseksuele contacten heeft, als hij/zij maar gewoon trouwt en een gezin sticht.
 - Praten over (homo)seksualiteit hoort bij de opvoeding.

Dit soort stellingen stimuleren de aanwezigen na te denken over zaken waarover zij eerder misschien nooit een mening hoefden te vormen.

4. Rond de bijeenkomst af met een 'rondje' waarin iedereen de gelegenheid heeft een laatste opmerking te maken.
Informeel of men behoefte heeft aan meer informatie en verdieping over het thema homoseksualiteit.
Laat weten hoe mensen jou of een deskundige kunnen bereiken als ze op een ander moment contact willen hebben.
Bedank iedereen voor de aandacht en zijn/haar bijdrage.

- **De indirecte methode**

Bij de indirecte methode gaan we uit van meerdere bijeenkomsten waarbij een 'aanvliegroute' wordt gebruikt om bij het beoogde onderwerp aan te komen.

Tijdens de aanvliegroute komen thema's aan de orde die dicht bij de doelgroep staan. Thema's die hen interesseren en binden, in plaats van dat ze beladen zijn en de doelgroep afschrikken.

Om langzaam toe te werken naar het uiteindelijke onderwerp, moeten de aanvliegthema's moeten wel gerelateerd zijn aan dit thema. We adviseren om een of meer van de volgende onderwerpen te bespreken:

- (seksuele) opvoeding
- identiteitsontwikkeling
- familieverbanden
- discriminatie; uitsluiting en insluiting.

Indien mogelijk komt het thema homoseksualiteit bij alle vier onderwerpen al voorzichtig aan bod.

We geven nu achtergrondinformatie over deze vier onderwerpen.

Het exacte programma (de precieze inhoud) van de bijeenkomst kun je zelf vaststellen.

Iedere beschrijving onderwerp eindigt met een aantal stellingen die gebruikt kunnen worden in de voorlichting. Elke vrijwilligersorganisatie / elke gespreksleider kan zelf besluiten of deze stellingen wel of niet gebruikt worden. Natuurlijk kun je ook eigen stellingen formuleren. Het gaat erom dat de deelnemers aan de voorlichting uitgedaagd worden om hun gedachten met elkaar te kunnen delen.

- **De aanvliegthema's**

1. Opvoeding

Het gaat er om steun te bieden aan allochtone doelgroepen die vragen en problemen hebben in de opvoeding van (hun) kinderen. Daarbij kan het zijn dat de ouders vragen hebben over de puberteitsfase van hun kinderen.

Voor vele ouders is opvoeden geen makkelijke opgave. Dat heeft te maken met de psychologische en sociologische veranderingen die het kind doormaakt. Door deze veranderingen worden de ouders regelmatig bewust of onbewust aangesproken op hun opvoedingsvaardigheden. Voor allochtone ouders is het vaak niet vanzelfsprekend om hun kinderen in de westerse samenleving op te voeden. Hun kinderen zijn meestal hier in het westen geboren en hebben doorgaans te maken met twee, in sommige opzichten sterk verschillende, culturen.

Het is bijvoorbeeld voor Marokkaanse en Turkse ouders niet gewoon om te luisteren naar argumenten van hun kinderen, om met hen te overleggen en om meningverschillen op te lossen door onderhandeling. Er wordt opgevoed vanuit een *autoritaire of bevelhuishoudelijke cultuur*, en niet – zoals in Nederland – vanuit een *onderhandelingscultuur*.

Allochtone ouders van pubers staan vaak voor de moeilijke taak hen op te voeden, zo dat het past bij een snel veranderende maatschappij, die bovendien sterk verschilt van de samenleving waarin ze zelf zijn opgegroeid. Deze ouders zijn zelf meestal opgevoed met normen en waarden die nauwelijks of helemaal niet aansluiten bij de Nederlandse normen en waarden.

Zoals hierboven vermeld is, wordt de opvoeding van veel allochtone kinderen en jongeren gekenmerkt door een autoritaire, op controle gericht opvoedingsstijl. Deze manier van opvoeden kan de kinderen belemmeren in de ontwikkeling van hun autonomie, terwijl de Nederlandse cultuur juist gericht is op vaardigheden als zelfstandigheid, een eigen mening hebben, zelf beslissingen nemen, een eigen richting kiezen, enz.

Bij opvoeding hoort ook seksuele 'opvoeding', oftewel seksuele en relationele vorming. Veel allochtone ouders realiseren zich niet dat zij hierbij ook een rol/taak hebben. Deels is dat uit onwetendheid, deels uit schaamte. Daardoor kunnen de Marokkaanse en Turkse ouders hun kinderen niet altijd op een adequate manier aansturen.

Verder missen ze vaak aansluiting bij de snel veranderende opvattingen en gedragsnormen binnen de Nederlandse maatschappij. Ze kunnen de verschillen in opvattingen over seksuele vorming en homoseksualiteit tussen de externe en interne wereld (buitenwereld versus thuissituatie) moeilijk overbruggen.

Hierbij spelen schaamte en taboe – ouders en kinderen spreken niet met elkaar over seks – een grote rol.

Wanneer deze kinderen in de pubertijd komen en hun seksualiteit tot ontwikkeling komt, kunnen ze zelden met hun vragen bij hun ouders terecht vanwege het taboe dat erop rust. Zwijgen is de meest gehanteerde houding.

Verder kan het een rol spelen dat seksualiteit – met name van meisjes – een van de meest eergevoelige thema's is.

Op het gebied van opvoeding worden allochtone ouders geconfronteerd met de snel veranderende opvattingen over seksualiteit c.q. homoseksualiteit in de Nederlandse samenleving enerzijds en de meningen en sociale controle ten aanzien van seksualiteit binnen de eigen gemeenschap anderzijds.

Stellingen:

- Een autoritaire, op controle gerichte opvoeding past niet bij de Nederlandse samenleving.
- Bij opvoeding hoort ook seksuele opvoeding.
- Seksuele opvoeding is *geen* taak van ouders.
- Praten over seksualiteit helpt jongeren een gezond seksleven te ontwikkelen.

2. Identiteitsontwikkeling

Identiteit en *zelfbeleving* zijn heel belangrijke zaken in het leven van mensen. Hoe kijken mensen naar zichzelf? Wat vinden ze van zichzelf? Hoe wil ik dat anderen mij zien?

Er is een nauwe relatie tussen identiteit en gedrag. Als je zelf vindt dat je een sociaal mens bent, moet je dat wel laten zien aan anderen. Als je jezelf 'dapper' noemt, moet wel ergens uit blijken dat je dat ook echt bent.

En andersom: als mensen in je omgeving maar vaak genoeg zeggen dat je slim of te dik bent, dan ga je dat op den duur zelf ook vinden.

De puberleeftijd is een cruciale fase in de ontwikkeling van de identiteit van kinderen. Ze zijn vaak op zoek naar eigen normen en waarden, ze zoeken de grenzen op van wat mag of kan en niet mag of kan. Ze vinden zich oud en wijs genoeg om zelf beslissingen te nemen en eigen verantwoordelijkheid te dragen. Ze weten zelf wat goed voor hen is.

Met hun nieuwgevormde, eigen normen en waarden en het bijpassende gedrag, kunnen pubers in conflict komen met hun ouders, en met de maatschappij. Immers de normen en waarden van de jongeren kunnen in strijd zijn met die van hun ouders en die van de samenleving.

In deze periode willen kinderen nog sterker dan ooit bij een groep horen.

En juist deze *peergroep* (de groep van leeftijdsgenoten) speelt een uitermate belangrijke rol in de ontwikkeling van hun identiteit.

Bij welke groep wil je horen? Met wie wil je gezien worden? Bij wie voel je je lekker?

We kiezen in de pubertijd van nature voor een groep met mensen die dezelfde dingen doen als wij, die hetzelfde leuk (of stom) vinden, die dezelfde mening hebben, die hetzelfde gedrag vertonen, dezelfde soort kleren dragen, etc.

Om bij een bepaalde groep te horen, moet een jongere net zo doen en net zo zijn als de andere leden. De 'groep' bepaalt dus grotendeels wie hij moet/mag zijn en heeft daarmee grote invloed op zijn identiteit(ontwikkeling).

Het moge duidelijk zijn dat het motto van de peergroep sterk kan verschillen van die van het gezin en de familie.

In de puberteitsfase neemt het ontwikkelen van *autonomie* en *sociaal gevoel* een centrale plaats in iemands leven.

Autonomie is: onafhankelijk (zelfstandig) denken en doen. Zelf bepalen wat je denkt en doet.

Sociaal gevoel betekent: respect en verantwoordelijkheidsgevoel hebben en dat laten zien aan anderen.

In allochtone gemeenschappen is gehoorzaam zijn aan je ouders heel erg belangrijk. Van allochtone kinderen worden verlangd dat ze gehoor geven aan de geldende handelingen en gedragingen van hun ouders.

De kinderen moeten doen wat de ouders zeggen, ze moeten beleefd zijn en mogen hun ouders niet tegenspreken. Voor de kinderen kan dit gedrag problemen met zich meebrengen in het ontwikkelen van eigen autonomie en sociaal gevoel. Een probleem dat zich hier kan voordoen is dat een allochtone jongere sociaal wenselijk gedrag laat zien en (bewust) het conflict met zijn/haar ouders vermijdt. De jongere in kwestie loopt hierdoor het risico geen eigen identiteit te kunnen ontwikkelen.

De sociale omgeving, vooral het gezin, dient als een veilige basis te functioneren van waaruit het kind eigen positieve doelen en waarden ontdekt. Dit is een onmisbare voorwaarde voor een gezonde identiteitsontwikkeling.

Het is van groot belang dat allochtone jongeren, net als andere kinderen, zoveel mogelijk volgens hun zoektocht naar autonomie vorm kunnen geven aan hun eigen identiteit. Dit geldt zeker ook voor jongeren met homoseksuele gevoelens. Feit is dat de meeste allochtone jongeren opgroeien in een thuissituatie waarin homoseksualiteit (laat staan een homoseksuele identiteit⁴) vaak als een afwijkend en ziekelijk verschijnsel wordt beschouwd.

De omgeving waarin een jongere zich bevindt is bepalend voor de ontwikkeling van de eigen (homoseksuele) identiteit.

Leren omgaan met seksualiteit begint al in een vroeg stadium in de ontwikkeling van de eigen identiteit bij kinderen. De manier waarop een kind opgevoed wordt is bepalend voor hoe hij/zij (later) over homoseksualiteit zal denken. Tijdens de opvoeding wordt de basis gelegd voor de vorming van eigen mening over seksualiteit c.q. homoseksualiteit. Daarnaast kan de maatschappelijke context enige invloed hebben op hoe een kind omgaat met (homo)seksualiteit. Allochtone jongeren die zelf homoseksuele gevoelens hebben, staan doorgaans tolerant staan tegenover homoseksualiteit in het algemeen, los van wat de mening van hun ouders is.

Stellingen:

- Ik vind het belangrijk dat mijn kinderen autonoom en sociaal worden.
- Mijn kinderen mogen mij tegenspreken.
- Je kunt je puberkinderen maar beter zoveel mogelijk thuishouden.
- Ik wil absoluut weten wie de vrienden/vriendinnen van mijn puberzoon/ puberdochter zijn.
- Iedereen kan homoseksuele gevoelens hebben.
- Liever een gelukkig, homoseksueel kind dan een depressief kind.

3. Familieverbanden

Veel van onze overtuigingen, gevoelens en gedragingen vinden hun oorsprong in de familie waar wij zijn opgegroeid. Ze komen tot uiting in onze huidige relaties, in de wijze waarop we met elkaar omgaan.

Het familiesysteem kan zowel van positieve als negatieve invloed zijn op de ontwikkelingen en gedragingen van afzonderlijke familieleden. Houd je je keurig aan de (ongeschreven) familiewetten en normen, gedraag je je zoals het 'hoort', dan word je door de hele familie gesteund. Wijk je echter af van de norm, dan kan dat tot een vervelende situatie in de familie leiden.

De familie als groep staat centraal en bepaalt de omgangsnormen, en het individu neemt een ondergeschikte positie in. Het individu moet dan ook vaak rekening leren houden met die omgangsnormen.

⁴ Veel allochtonen blijken zelf een onderscheid te maken tussen 'homoseksueel gedrag' en een 'homoseksuele identiteit'. Dit moet als volgt worden gezien: homoseksueel gedrag is het uitvoeren van seksuele handelingen met iemand van hetzelfde geslacht. Dit gedrag kun je vertonen zonder dat je jezelf echt homofiel of lesbisch vindt en je dus ook niet zo noemt. Oftewel: zonder dat je een homoseksuele identiteit hebt. Zoiets als: 'Je *doet* het wel, maar je *bent* het niet.'

De gevolgen van de handelingen van een individu hebben in familiegeoriënteerde samenlevingen invloed op zijn of haar hele familie.

Bij de meeste allochtonen vindt de opvoeding vooral in familieverband plaats, meer dan bij de westerse opvoeding. Een belangrijk verschil is dat de opvoeding binnen de westerse samenleving tot zelfstandigheid moet leiden (vanuit een onderhandelingscultuur voedt men op tot autonomie), terwijl de opvoeding binnen de genoemde allochtone doelgroepen vooral gericht is op het leren van gehoorzaamheid aan volwassenen (vanuit een bevelshuishoudelijke cultuur voedt men op tot gehoorzaamheid).

Verder speelt de religie een belangrijke rol in de familiesfeer. Bij veel van de allochtone doelgroepen is het familieleven veelal gebaseerd op islamitische normen.

Let wel: voor gemeenschappen uit Afrika, het Midden-Oosten en Azië geldt eigenlijk hetzelfde, zij het dat hun familieleven gebaseerd kan zijn op bijvoorbeeld christelijke of hindoestaanse tradities.

In alle culturen spelen de fenomenen 'schaamte' en 'zwijgen' een belangrijke rol. Elk kind leert dat er zaken zijn waarvoor je je dient te schamen en waarover je dan ook moet zwijgen. Wat schaamtevol is en wat niet, en de mate waarin, verschilt echter van cultuur tot cultuur.

In veel niet-westerse culturen is schaamte gelieerd aan de familie en de familie-eer. Bepaalde onderwerpen (bijvoorbeeld verliefdheid, seks) zijn strikt taboe als gespreksonderwerp in de nabijheid van familieleden. Daar zwijg je absoluut over.

En ook gedrag dat afwijkt van wat als normaal beschouwt, dien je uit het zicht van de familie te houden.

Komt men er achter wat je doet en komt daarmee de eer de familie in gevaar, dan kunnen de gevolgen vervelend of zelfs desastreus zijn.

De meeste allochtone homoseksuelen kiezen er daarom voor om hun, van de norm afwijkende, seksuele voorkeur verborgen te houden en een dubbelleven te leiden. Ze kunnen heel moeilijk familieleden in vertrouwen nemen. Ze willen zichzelf en die familieleden niet in gevaar brengen. Ze willen ook hun familieverbanden niet op het spel zetten, maar voor alles de eer van de familie hooghouden.

Voor een individuele allochtone jongere met homoseksuele gevoelens kan dit conflicten met zich meebrengen. De jongere in kwestie moet dan vaak, zonder ondersteuning van zijn/haar familie, een eigen weg zien te vinden.

Stellingen:

- Familiebelangen zijn belangrijker dan individuele ontwikkeling.
- Mijn kinderen moeten trouwen met iemand van de andere sekse. Of ze daarnaast een homoseksuele relatie onderhouden kan me niet schelen.
- Homoseksualiteit schendt de familie-eer en moet daarom op alle fronten bestreden worden.
- Liever een homoarts als familielid dan een heterodief.

4. Discriminatie, uitsluiting en insluiting

Uit de quickscan *In de kast, uit de kast*⁵ blijkt dat Marokkaanse en Turkse doelgroepen eigen religieuze en cultuurspecifieke gedragscodes en opvattingen hebben aangaande homoseksualiteit. Mensen zouden het beste af zijn met een samenleving waarin het niet voorkomt. Mocht het toch bestaan, dan moet het onzichtbaar blijven.

In deze gemeenschappen wordt homoseksualiteit als identiteit niet openlijk geaccepteerd. Homoseks bedrijven, dat is één. Maar homo *zijn*, dat gaat echt te ver.⁶

En bovenal: zwijg. Zwijg tegenover je familie en tegenover de gemeenschap waartoe je behoort.

Homoseksualiteit mag kortom niet zichtbaar zijn en je mag niet openlijk voor je geaardheid uitkomen. Dit levert voor veel allochtone jongeren (en volwassenen) met homoseksuele gevoelens een problematische en soms onhoudbare situatie op. De norm binnen de allochtone gemeenschap is namelijk heteroseksueel. Deze norm leidt voor vele Marokkaanse, Turkse en ook voor andere allochtone homoseksuelen en lesbiennes tot afwijzing van hun gevoelens, hun gedrag en identiteit.

Homoseksuele allochtonen die ervoor kiezen hun voorkeur verborgen te houden of een dubbelleven te leiden, krijgen echter met nog een andere partij te maken die hen afwijst: de autochtone homoseksuele wereld. Deze gemeenschap vindt het op haar beurt vanuit een emancipatorisch oogpunt, weer onacceptabel dat allochtone homo's en lesbiennes niet openlijk (durven) uitkomen voor hun geaardheid.

Deze doelgroep wordt dan dus gediscrimineerd en uitgesloten door zowel de eigen gemeenschap als de autochtone homoseksuele omgeving.

Ondanks de vele initiatieven en inspanningen om homoseksualiteit binnen de allochtone gemeenschap bespreekbaar te maken en het taboe dat erop rust te doorbreken, verloopt de emancipatie van de allochtone jongeren met homoseksuele gevoelens moeizaam. Ze moeten voortdurend een 'stille' en interne strijd met zowel de eigen gemeenschap als de omringende autochtone gemeenschap voeren.

Het bestrijden van de discriminatie en uitsluiting van allochtonen met homoseksuele gevoelens moet primair binnen de gemeenschap zelf plaatsvinden. Vrijwilligersorganisaties kunnen een belangrijke rol spelen in het bestrijden van de allochtone homodiscriminatie en uitsluiting. De allochtone vrijwilligersorganisaties kunnen een grote bijdrage leveren in het bespreken van homoseksualiteit en positief omgaan met allochtonen met homoseksuele gevoelens. De rol van allochtone vrijwilligersorganisaties is onontbeerlijk in het acceptatieproces van homoseksuelen zodanig dat zij zich ingesloten kunnen voelen en een volwaardige positie in de samenleving te kunnen innemen.

⁵ *In de kast, uit de kast*, Amsterdam, ACB Kenniscentrum 2010.

⁶ Dat *vrouwen* seks met elkaar hebben – laat staan lesbisch zijn – is volstrekt ondenkbaar en valt geheel buiten het referentiekader.

Stelling:

- Niemand mag gediscrimineerd te worden.
- Niemand mag gediscrimineerd te worden, homoseksuelen dus ook niet.
- Niemand mag gediscrimineerd te worden, allochtone homoseksuelen dus ook niet.
- Mijn broer blijft mijn broer. (Of een variant in de familierelatie)
- Mijn zus blijft mijn zus. (*idem*)

Voor gelovige gemeenschappen:

- Mijn geloof verplicht me zondige mensen uit te sluiten.
- Mijn geloof verbiedt me zondige mensen uit te sluiten.
- Het is niet aan mij, als mens, om te oordelen. Dat doet God.

5. Homoseksualiteit

Zie hiervoor de beschrijving op pagina 9 onder de 'Directe methode'.

C. Het verhaal van Khalid

De meeste allochtonen associëren homoseksualiteit vaak met seksuele handelingen. Ze staan er niet bij stil dat homoseksualiteit meer omvat dan alleen seks tussen twee mensen van hetzelfde geslacht. Hier een verhaal van een Marokkaanse jongen, Khalid, ter illustratie dat homoseksualiteit tot een identiteit van iemand kan behoren.

NB. Voor een groep met een andere etnische achtergrond kan aan eigen inzicht een andere naam worden gekozen.

NB. Zie ook de voetnoten 7 en 8.

Khalid

Khalid was een jongen van 12 jaar oud.

Hij zag er altijd verzorgd en netjes uit.

Hij speelde niet vaak met zijn leeftijdsgenoten uit de buurt. Tijdens de momenten dat hij met de buurtkinderen speelde, was hij beleefd, maar afhoudend.

Hij was een rustige jongen; zocht zelf nooit ruzie. Maar als iemand hem iets aan wilde doen, liep hij niet weg. Hij vocht dan wel.

Khalid was goed op school en toonde zijn slimheid in alles wat hij deed. Bijna alle buurtjongens van zijn leeftijd waren jaloers op hem.

Hij hielp de (volwassenen) vrouwen uit de buurt met het dragen van boodschappen.

Tegelijkertijd was Khalid een stil kind dat niet van praten hield. Dat veroorzaakte irritaties bij zijn leeftijdsgenoten. Voor hen was hij een onbekend kind. De buurtkinderen stelden vragen over hem. Ze roddelden over hem en vroegen zich af wat er aan de hand met hem was.

De buurtkinderen hadden toen het vermoeden dat Khalid geen echte jongen was, maar een meisje. De kinderen vonden dat hij zich als een meisje gedroeg. Toch was hij sterk en soms agressief. Als hij ruzie met een leeftijdsgenoot had, won hij meestal. Khalid kon goed vechten.

Via een buurtmeisje hoorden de kinderen dat Khalid meisjes niet leuk vond en dat hij later met een man wilde trouwen.

Later gingen de kinderen en ook volwassenen hem *zamel*⁷ (homo) noemen. Sindsdien probeerde hij steeds meer afstand van iedereen te nemen en zoveel mogelijk thuis blijven.

Khalid heeft later erkend dat hij homoseksuele gevoelens had.

Hij werkt momenteel als chirurg in een groot ziekenhuis in Marokko⁸.

Hij is getrouwd en heeft 3 kinderen.

----- (einde verhaal) -----

Het verhaal van Khalid laat zien dat de norm van een gemeenschap bepalend kan zijn voor hoe iemand zich gedraagt en een houding kan aannemen. Hij was anders dan de buurtkinderen. Hij gedroeg zich anders en dacht anders. Hij hoorde er niet bij en was een buitenstander. Hij hield zijn homoseksuele gevoelens verborgen. Ondanks dat hij homoseksueel was (is), heeft hij zich leren omgaan met en leven onder de geldende heteroseksuele norm.

In de westerse individualistische maatschappij, waarin homoseksualiteit min of meer geaccepteerd is, zou Khalid waarschijnlijk weinig begrip krijgen van de autochtone homoseksuelen omdat hij er niet voor gekozen heeft als een homoseksueel zijn leven te leiden.

⁷ Gebruik in plaats van het Marokkaanse woord 'zamel' het (scheld)woord voor homo in de moedertaal van de aanwezigen.

⁸ Noem hier een stad in het vaderland van de aanwezigen.

Deel 2 OVERZICHT VAN INITIATIEVEN

D. Overzicht van initiatieven hulp en steun aan homoseksuele allochtonen

Om de hulpverlening aan (allochtone) homoseksuelen te verbeteren evenals hun emancipatie te bevorderen, zijn er landelijk en lokaal verschillende initiatieven opgezet. Hieronder volgt een selectief overzicht van initiatieven⁹:

Amsterdam – Veilige Haven

Veilige Haven is een samenwerkingsproject tussen Schorer en HVO-Querido, Stichting Habibi Ana, COC Amsterdam en ACB Kenniscentrum. Het project richt zich op opvang en ontmoeting voor allochtone holebi's (homo's, lesbiennes en biseksuelen). Er is een 'fysiek' veilige haven en nachtopvang gerealiseerd. Daarnaast is er een spreekuur. De samenwerking met bestaande relaties is versterkt en er zijn nieuwe relaties opgebouwd, waaronder die met de gemeente Amsterdam en met zelforganisaties.

Veilige Haven heeft een website met veel informatie voor allochtone holebi-jongeren uit Amsterdam.

Veilige Haven heeft een eigen methodiekbeschrijving uitgebracht.

Den Haag – Hallo Holebi

Hallo Holebi is een samenwerkingsproject van de gemeente Den Haag, COC Haaglanden, Stichting Rainbow Den Haag en TeleTrust.

De belangrijkste doelstellingen zijn het ontwikkelen van ontmoetingsplekken, het bieden van zorg en hulpverlening, en bewustwording.

Er is een aparte website ingericht. Andere onderdelen van het project zijn: een voorlichtingsprogramma op scholen, een publiciteitscampagne, huiskamerbijeenkomsten voor vrouwen, training van professionals en een fototentoonstelling.

Rotterdam - i2Rotterdam

i2Rotterdam is een project ter ondersteuning van allochtone jongeren in Rotterdam met als doel de ontwikkeling van een zorg- en hulpaanbod, training van professionals, en netwerk- en methodiekontwikkeling.

Het project bestaat uit een digitale huiskamer, samenwerking met zelforganisaties, een publiciteitscampagne en een methodiekontwikkeling.

Daarnaast volgt hier een selectief (alfabetisch geordend) overzicht van enkele fora voor het bespreekbaar maken en aanpakken van seksualiteit c.q. homoseksualiteit.

⁹ Afkomstig uit *In de kast, uit de kast*, ACB Kenniscentrum (2010).

Allesovergay.nl

Internetsite van Schorer. De internetsite biedt antwoord op vragen over homoseksualiteit. Jongeren die vragen hebben over homoseksuele of lesbische gevoelens kunnen hulp, advies en uitleg krijgen. Het gaat over alles wat te maken heeft met homoseksualiteit in relatie tot religie, coming out, seks en discriminatie.

Digitale huiskamer van i2Rotterdam

Een project ter ondersteuning van allochtone jongeren in Rotterdam en omgeving met homoseksuele, lesbische of biseksuele gevoelens. Hoewel het project zich vooral richt op jongeren, staat het open voor mensen van alle leeftijden. Door middel van verschillende activiteiten zoals de digitale huiskamer en de infolijn wordt geprobeerd een anonieme en veilige ontmoetingsplek te creëren waar iedereen zijn of haar ideeën kwijt kan en zich vrij kan uiten. Op het prikbord staan verhalen en ingezonden teksten van allochtone holebi's die in meerdere of mindere mate anoniem hun verhalen en ervaringen willen delen.

Er is ook een mogelijkheid om met vrijwilligers van i2Rotterdam – allen allochtone holebi's – te chatten.

Expreszo.nl

Een Belgische website voor homoseksuele jongeren met vragen en antwoorden. Met meer dan 100.000 bezoekers per maand is Expreszo.nl een goed bezochte site. Naast algemene informatie over Expreszo biedt de site ExpresZAP (de online tv-gids voor homojongeren), een interactief forum, dating, chatrooms en ook actualiteiten in Expreszo Headlines.

Hababam.nl

Een forum en ontmoetingsplek voor Turkse jongeren in Nederland. Het wordt ook wel het virtuele huis van Turkije genoemd. Jongeren kunnen op deze site allerlei onderwerpen met elkaar bespreken. Er wordt geen hulp geboden: de jongeren kunnen slechts met elkaar chatten en onderling van gedachten wisselen over o.a. homoseksualiteit.

Hulpmix.nl

Jongeren kunnen van maandag t/m vrijdag van 16.00 tot 18.00 uur met een hulpverlener chatten over hun vragen en worstelingen rondom homoseksualiteit. Dit chatforum is anoniem en bedoeld voor jongeren tot twintig jaar. Buiten de chatsessies kunnen zij advies of hulp vragen per mail.

Respect2love.nl

Een site van Movisie over homoseksualiteit in relatie tot etniciteit, bedoeld om bij te dragen aan het bespreekbaar maken van homoseksualiteit in etnische kring en het weerbaar maken van allochtone jongeren met homoseksuele of lesbische gevoelens. De site fungeert als een portal voor iedereen die vragen heeft over homoseksualiteit en etniciteit. Het onderdeel Toolkit is er voor jongeren die een goed idee hebben voor bijvoorbeeld een bijeenkomst of feest. Jongeren kunnen via de site in contact komen met een vertrouwenspersoon.